

Hyperlokaalin median rooli kansalaiskeskustelussa Venäjällä

Hyperlokaalista mediasta on tullut tärkeä osa paikallisen median kenttää eri puolilla Venäjää. Sitä edustavat kaupunkikohtaiset julkiset keskusteluryhmät sosiaalisen median alustoilla. Tämän kaltaiset ryhmät tarjoavat alustan yhteiskunnallisille keskusteluille, tukevat paikallisia yhteisöjä ja erilaisia kansalaisaloitteita sekä informoivat asukkaita kaupungin tapahtumista. Hallinnon edustajien aktiivinen osallistuminen tekee näistä ryhmistä tärkeitä foorumeita ja kommunikaatiokanavia paikallisen hallinnon ja asukkaiden välillä. Artikkelissa käytetään esimerkkinä paikkakuntaakohtaisia julkisia ryhmiä ja analysoidaan, missä määrin ruohonjuuritason aloitteet voivat mahdollistaa viestinnän viranomaisten ja kansalaisten välillä ja kuinka tämänkaltaisen asukkaiden osallistuminen kaupunkia koskevien asioiden käsittelyyn vaikuttaa paikallishallintoon. Tutkimuksessa haastateltiin sosiaalisessa mediassa toimivien ryhmien ylläpitäjiä ja moderaattoreita seitsemästä venäläisestä kaupungista. Tutkimus osoitti, että hyötyjen lisäksi hyperlokaalin median kasvuun liittyy myös riskejä: vallanpitäjien mielipiteisiin mukautuminen ja näennäinen osallistuminen saattavat heikentää kansalaisten todellisia vaikuttamismahdollisuuksia. Siinä, miten kansalaiset osallistuvat päätöksentekoon sosiaalisessa mediassa, ja siinä, miten he todellisuudessa osallistuvat paikallishallintoon, on huomattava ero. Kaupunkiryhmien kehitykseen viestintäkanavana vaikuttaa niiden epävakaus ja omistajan halu kaupallistaa projekti, mikä tuottaa viihteellistä, neutraalia ja harmitonta sisältöä.

Olg a D o v b y s h

2010-luvun alussa enemmistö Venäjän asukkaista oli sitä mieltä, että he eivät voi vaikuttaa virkamiesten tekemiin päätöksiin itselleen tärkeissä asioissa (Petuhov 2014).¹ Vuodesta

2017 lähtien tässä kehityksessä on tapahtunut muutos erityisesti paikallistasolla. Vuonna 2019 venäläisistä 31 % arveli, että he voivat vaikuttaa päätöksentekoon omalla alueellaan (Dergatšev 2019). Suurin osa heistä oli nuoria ja koulutettuja. Mikä sitten on digitaalisen median rooli näissä muutoksissa?

Digitaalinen teknologia on merkittävästi laajentanut viranomaisten ja kansalaisten välisen viestinnän mahdollisuuksia. Tämä pitää sisällään sekä suoran, verkkosivujen kautta tapahtuvan, että sähköpostien ja sosiaalisen median alustojen kautta kulkevan viestinnän. On mahdollista, että uudet viestintäkanavat ovat tärkeitä kansalaisten roolin määrittelyssä paikallishallinnossa ja että ne luovat uusia yhteiskunnallisen osallistumisen muotoja sosiaalisissa ja poliittisissa prosesseissa (Chadwick 2008; Papacharissi 2010). Tutkimuskirjallisuudessa erotetaan digitaalisen median avulla ylhäältä alas (top-down) ja alhaalta ylöspäin (bottom-up) suuntautuvat julkisen osallistumisen ja viestinnän muodot (De Cindio & Peraboni 2011). Ensimmäiset sisältävät erilaisia digitaalisia ja avoimia alustoja, jotka on tuotettu hallintoelinten toimesta ”ylhäältä käsin” ja tarkoitettu kansalaisten osallistamiseen. Ruohonjuuritasolle kuuluvat aloitteet, joita kansalaiset ovat itse luoneet ja kehittäneet, toisinaan yhteistyössä julkisten instituutioiden kanssa.

Venäjällä digitaalisia ylhäältä alaspäin suuntautuvia julkisen osallistumisen muotoja edustavat esimerkiksi sellaiset hankkeet kuin vuodesta 2014 Moskovassa toiminut Aktiivinen kansalainen (Aktivnyj graždanin). Muilla alueilla toimivissa hankkeissa asukkaat voivat osallistua esimerkiksi kaupunki- tai aluehallinnon erilaisiin kyselyihin (Sokolov & Golovin 2019). Paikallismedia, kuten paikallislehdet, televisiokanavat ja verkkojulkaisut elävät vaikeita aikoja monissa maissa. Venäjällä median asemaa vaikeuttaa valtion erilaiset tavat kontrolloida sitä. Sen lisäksi suurin osa paikallismedian toimittajista ei ole sopeutunut digitaaliseen ympäristöön, vaan se on jäänyt heille toissijaiseksi (Erzikova & Lowrey 2017). Kaikki tämä, samoin kuin sosiaalisten verkostojen kasvava suosio tietolähteenä (Dergatšev, Kuznetsova & Istomina 2019), edistää vaihtoehdoisen kaupunkimedian eli sosiaalisen median avointen paikkakuntakohtaisten ryhmien syntymistä Venäjän alueilla.²

Tällaisista yleensä paikallisten asukkaiden alulle panemista, voittoa tavoittelemattomista hyperlokaaleista medioista on tulossa yhä tärkeämpi osa Venäjän mediaympäristöä. Kaupungin tapahtumista tiedottamisen lisäksi julkiset yhteisöt toimivat alustana julkiselle keskustelulle sekä tukevat paikallisia yhteisöjä ja erilaisia kansalaisaloitteita. Paikallisviranomaisten kasvava kiinnostus ja heidän aktiivinen läsnäolonsa näillä alustoilla tekee tällaisista ryhmistä sekä tärkeän yhteiskunnallisen osallistumisen ympäristön että viranomaisten ja yhteisöjen viestintäkanavan. Siksi on aiheellista tarkastella sosiaalisissa verkostoissa toimivia kaupunkien julkisia ryhmiä yhtenä digitaalisen yhteiskunnallisen osallistumisen ja viestinnän ruohonjuuritason muotona. Toisaalta julkisia yhteisöjä ei tule pitää vain esimerkkeinä media-aktivismista (Davydov & Logunova 2018), vaan myös osana paikallisen tason tiedotusvälineitä. Ne toimivat viestintävälineenä kansalaisten ja poliitikkojen välillä ja mahdollistavat kansalaisten vaikuttamisen erilaisissa valtarakenteissa ja julkisen ”äänen” saamisessa poliittisissa ja yhteiskunnallisissa keskusteluissa, konkreettisissa poliittisissa päätöksissä ja yhteiskunnallisissa kampanjoissa (McNair 2009). Tässä artikkelissa käsitelen sitä, missä määrin ei-ammattilaisten ylläpitämät ruohonjuuritason hyperlokaalit media-aloitteet voivat edistää viestintää viranomaisten ja kansalaisten välillä Venäjän eri alueilla ja miten tämänkaltaisen kansalaisten osallistaminen kaupunkien asioista käytyihin keskusteluihin vaikuttaa paikallishallintoon.

Viranomaisten ja yhteisön välisen viestinnän digitalisoituminen

Digitaalisen median tarjoamista mahdollisuuksista huolimatta ei ole vielä tarpeeksi tietoa siitä, miten tällaiset tiedotusvälineet tarkalleen ottaen parantavat viestintää yhteiskunnassa ja johtavatko ne tehokkaampaan hallintoon. Eri maissa tehdyt tutkimukset osoittavat, että kansalaisten vaikutusmahdollisuudet ovat rajalliset (Bartoletti & Faccioli 2016). Ensinnäkin digitaalinen teknologia ei ratkaise ongelmaa, joka liittyy kansalaisten tasapuoliseen osallistumiseen. On olemassa riski, että syrjäytyneet ryhmät ja yksilöt eivät tule kuulluiksi, kun taas aktiiviset ja tiedostavat kansalaiset ja ryhmät vaikuttavat päätöksentekoon. Toiseksi ei ole takeita siitä, että osallistuminen digitaalisen median keskusteluihin todella vaikuttaisi hallintoon. On olemassa ”näennäisosallistumisen” vaara, joka mahdollistaa kansalaisten osallistumisen hallitsemisen digitaalisessa ympäristössä. Tästä kritisoidaan esimerkiksi Moskovassa vaikuttavaa Aktiivinen kansalainen -hanketta (Zajakin & Smagin 2018). Kolmanneksi digitaalisen median välittämät osallistumistavat eroavat toisistaan. Gill Moss ja Steven Coleman (2014) ovat esittäneet, että kansalaiset voidaan luokitella neljään eri luokkaan digitaalisen osallistumisen perusteella: 1) neuvotteleva osallistuja, joka osallistuu keskusteluihin foorumeilla; 2) tarkkailija, joka arvioi ja seuraa hallinnon työskentelyä ja jakaa tietoa eteenpäin; 3) klikkausosallistuja, joka jakaa ja allekirjoittaa erilaisia vetoamuksia; 4) ”joukkoälyä” edustava osallistuja, joka osallistuu julkisiin joukkoistushankkeisiin.

Joidenkin maiden erilaisia poliittisia järjestelmiä edustavat hallintoelimet pitävät digitaalista mediaa ennen kaikkea yhdensuuntaisen tiedon levittämisen välineenä (Bartoletti & Faccioli 2016). Digitaalisen teknologian ansiosta kansalaiset voivat kuitenkin olla sekä tietojen vastaanottajia että tiedon tuottajia. Kansalaisjournalismi ja muut tiedon tuottamisen tavat muodostavat niin kutsuttua informaatio-osallistumista, jonka avulla kansalaiset voivat esittää ja välittää näkemyksiään paikallishallinnolle (Firmstone & Coleman 2015). Ei ole vielä täysin selvää, miten nämä näkemykset voidaan ottaa huomioon, ja kuinka niitä voi tehokkaasti käyttää päätöksenteossa.

Tutkijoiden huomio kiinnittyy eniten paikalliseen ruohonjuuritason kansalaisaktivismiin, jossa käytetään aktiivisesti sosiaalista mediaa alustana ja pikaviestejä viestintään ja osallistujien mobilisointiin. Esimerkiksi Venäjällä on havaittavissa ruohonjuuritason aktivistiprojekteja, jotka kytkeytyvät muun muassa kaupunkikehityksen ongelmiin sekä kaupunkiympäristön parantamiseen (Tykanova & Khokhlova 2020), ympäristöongelmiin (Turovets 2019) tai oikeudenmukaisiin vaaleihin (Skokova 2016). Kaikille niille on tyypillistä viestintä, joka tapahtuu sosiaalisen median alustojen kautta; pikaviestejä käytetään tiedon levittämiseen ja toiminnan koordinoimiseen. Kaikki nämä projektit liittyvät pääasiallisesti johonkin yhteen ongelmaan tai tapahtumaan. Tutkimusta varten on tärkeää rajata ruohonjuuritason muodot, jotka mahdollistavat järjestelmällisen keskustelun ilman, että sitä on sidottu johonkin tiettyyn aiheeseen.

Hyperlokaali media ruohonjuuritason viestintämuotona

Paikkakuntaakohtaisia keskusteluryhmiä analysoidessani käytän käsitettä *hyperlokaali media*. Termi on noussut esiin mediatutkimuksen ”tilallisen käänteen” seurauksena (Falkheimer & Jansson 2006). Digitalisaatio on muuttanut paikallisen median käsitettä. Nyt paikallisuus voi käytännössä kohdentua erittäin pieneen alueeseen, kuten yksittäiseen katuun tai pihaan. Lisäksi uusi teknologia sallii sen, että paikallinen media ei viittaa tiettyyn maantieteelliseen alueeseen, vaan viestintää harjoitetaan myös verkko- ja ihmisyyhteisöissä, joita yhdistävät

yhteiset arvot ja tunne tiettyyn paikkaan kuulumisesta (Hess & Waller 2016). Lisäpontta erillisten hyperlokaalien mediaryhmien muodostumiselle tuo se, että digitaalinen teknologia tekee viestinnän mahdolliseksi paitsi ammattitoimittajille myös laajalle joukolle viestinnän harrastajia. Näin ollen hyperlokaali media voidaan määritellä ruohonjuuritason viestintämuodoksi, joka on vaihtoehto ammattimaiselle paikalliselle joukkoviestinnälle (Lindén, Hujanen & Lehtisaari 2019). Toisaalta sen voi määritellä joukkona mediakäytänteitä, joiden kautta kansalaiset voivat osallistua oman asuinpaikkansa ja siihen kuulumiseen liittyvien merkitysten ”luomiseen” (Rodgers 2018).

Robert Park on kirjoittanut, että ”demokratia rakentuu paikallisuutisista” (Park [1925] 1967: 85). Hän on tarkentanut, että siten me (kansalaiset) opimme itsestämme yhteiskuntana, jotta voisimme muodostaa julkisen mielipiteen. Länsimaissa tehdyissä tutkimuksissa, jotka viittaavat myös ammattimedian kriisiin, hyperlokaalia mediaa pidetään tärkeänä viestintäelementtinä etenkin heikon demokratian hallintojärjestelmissä (Radcliffe 2015). Samalla tutkijat varoittavat yksinkertaistamasta hyperlokaalia mediaa välineeksi, jonka välityksellä yleisö osallistuu julkiseen keskusteluun (Harte, Howells & Williams 2018).

Hyperlokaalien medioiden ruohonjuuritasoisuus ja harrastajamaisuus saavat tarkastelemaan uudelleen sitä, mitkä uutiset ja tiedot ovat tärkeitä keskustelulle ja miten nämä keskustelut järjestetään, mikä itse asiassa johtaa ”julkisten ja yksityisten asialistojen laajentumiseen ja päällekkäisyyteen” (Papacharissi 2010, 149). Hyperlokaali media antaa mahdollisuuden luoda läheisiä suhteita paikalliseen yleisöön ja paitsi edustaa eri ryhmiä myös ottaa ne aktiivisesti mukaan viestintään, koska ruohonjuuritason viestintä tuottaa symbolista läheisydentunnetta paikallishallinnon ja kaupungin asukkaiden välille (Barnett & Townend 2015). Siksi keskustelun teemat ja paikat hyperlokaalissa mediassa eroavat huomattavasti ammattitoimittajien ja joukkotiedotusvälineiden käytänteistä (Harte, Howells & Williams 2018). Hyperlokaali media antaa lukijoille enemmän vapautta ja mahdollisuuksia ilmaista mielipiteensä ja kommentoida uutisia (Jangdal 2019).

Venäjällä tärkeitä hyperlokaaleja medioita ovat julkiset ryhmät, jotka toimivat sosiaalisen median alustoilla (ennen kaikkea VKontakte-verkkosivustolla). Tällaiset ryhmät alkoivat kehittyä nopeasti 2010-luvulta lähtien samaan aikaan, kuin sosiaalinen media kehittyi ja Internet levisi laajoille alueille Venäjää. Myös kaupunkimedia (urbanimedia) voidaan luokitella hyperlokaaliksi mediaksi. Se tarkoittaa riippumattomia paikallisen median uusia muotoja, joiden tarkoituksena on muodostaa ja tukea kaupunkiyhteisöjä (Ratilainen 2018; Nigmatullina 2018) ja joita julkaistaan pääasiassa venäläisten alueiden pääkaupungeissa. Siinä missä suurissa kaupungeissa on erilaisia medialähteitä, jotka tekevät maallikkoryhmistä toissijaisia toimijoita, pienillä asutusalueilla julkiset keskusteluryhmät ovat tärkeä ja joskus myös pääasiallinen paikallisuutisten lähde. Julkisissa ryhmissä julkaistaan sekä lukijoiden ehdottamia että sivuston omia uutisia, virallisia lehdistötiedotteita, huhuja, valituksia. Niissä myös annetaan ääni paikallisille poliitikoille ja aktivisteille ja julkaistaan tämän päivän ja historiallisia kaupunkikuvia. Yleensä julkisia sivustoja hallinnoi yksi tai useampi moderaattori. Kyse on usein ei-kaupallisista hankkeista, ja vaikka sivuilla voidaan mainostaa, vain pieni osa kaupunkien julkisista sivustoista on liiketaloudellisessa mielessä tuottavia. Suhteet perinteiseen mediaan voivat vaihdella yhteistyöstä täydelliseen välinpitämättömyyteen tai jopa kilpailuun (Dovbysh 2020).

Tutkimusmenetelmät ja tutkimusaineisto

Tutkimus tehtiin venäläisissä kaupungeissa vuosina 2017–2018. Aineisto koostuu 82 teema-haastattelusta, joissa haastateltiin perinteisten joukkotiedotusvälineiden toimittajia, bloggaajia, kaupunkien julkisten sivustojen ja Telegram-kanavien moderaattoreita sekä viestinnästä vastaavia virkamiehiä. Käytän tässä artikkelissa materiaalia 18 julkisten sivustojen ylläpitäjien ja moderaattoreiden haastattelusta, jotka tehtiin seitsemässä Venäjän kaupungissa: suurkaupungeista mukana ovat Tjumen (kaksi haastattelua) ja Kazan (kolme haastattelua), ja pienistä kaupungeista Pereslavl-Zalesski (viisi haastattelua), Arzamas (neljä haastattelua), Koutero (yksi haastattelu), Lobnja (kaksi haastattelua) ja Zelenograd (yksi haastattelu).

Haastatteluosio sisälsi kysymyksiä muun muassa hyperlokaalin projektin lähtökohdista, perustajan tavoitteista ja siitä, miten julkisten sivustojen sisältö muodostuu, mikä on niiden asema paikallisessa mediamaisemassa, mikä on niiden suhde ammattimaisiin joukkoviestimiin ja minikälaista on niiden vuorovaikutus paikallishallinnon kanssa. Kaikki haastattelu on tallennettu ja litteroitu. Tulosten analysoinnissa on käytetty temaattista analyysiä, jonka avulla voidaan löytää merkityskokonaisuuksia laadullisesta tutkimusaineistosta (Braun, Clarke & Weate 2016). Lisäksi analyysin aineistona toimivat havaintoni avoimista keskusteluryhmistä kaupungeissa, joissa haastattelu tehtiin. Seurasin julkaisujen aiheita ja sitä, miten keskustelut etenevät julkaisujen alla olevissa kommentteissa ja kuka osallistuu näihin keskusteluihin (esimerkiksi osallistuvatko kaupunginhallinnon edustajat, muut virkamiehet ja julkisten sivustojen edustajat). Vaikka tällainen havainnointi täydentää pääasiallista tutkimusaineistoa, se auttaa vertaamaan julkisten sivustojen ylläpitäjien ja moderaattorien haastatteluissa sanomaa siihen, mitä julkisilla sivustoilla tapahtuu, ja ymmärtämään, miten sivut ”elävät”.

Kaupunkien sivustot asukkaiden ja viranomaisten viestintäkanavana

Haastattelut osoittavat, että kaupungin julkiset sivustot ovat paikallisviranomaisten näkökulmasta merkittävä viestintäkanava. Vaikka virkamiesten panos vaihtelee, kaikissa otantaan kuuluvissa kaupungeissa niiden julkiset sivustot ovat tavalla tai toisella mukana virallisen tiedon levittämisessä. Sivustoilla voidaan julkaista kaupunginhallinnon, sisäasiainministeriön, syyttäjänviraston ja muiden viranomaisten virallisiin lehdistötiedotteisiin perustuvia viestejä sekä virallisten tiedotusvälineiden ”uudelleenjulkaisuja” ja autenttista aineistoa, jossa virkamiehet antavat haastatteluja tai kommentoivat jotain asiaa. Lisäksi viranomaiset voivat käyttää julkisia sivustoja kyselyihin ja äänestyksiin, mitä tapahtuu useimmiten kaupunkilaisten hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä. Samalla vastaajat itse huomaavat tällaisten kyselyjen objektiivisuuden ongelmat:

On yksinkertaisesti ihmisiä, joille lähiympäristö on lähempänä sydäntä. Joillekin kotipesä on tärkeä. Toisille se ei ole lainkaan tärkeä. On kertomuksia siitä, että joku yrittää saada kaikkia kavereitaan äänestämään läheisen asian puolesta. Näyttää siltä, että tällä on jonkinlaista painoarvoa, ainakin prosenteissa mitattuna. Itse asiassa nämä eivät ehkä edes ole paikallisia ihmisiä. Siksi tällaiset tilastot ovat epäilyttäviä. (VKontakte, avoimen keskusteluryhmän perustaja ja ylläpitäjä, pieni kaupunki.)

Toinen viestinnän muoto on viranomaisten edustajien vastaukset asukkaiden kommentteihin ja osallistuminen keskusteluihin suoraan kaupungin tiedotusvälineiden kautta. Esimerkiksi

VKontaktien ryhmä *Koko Arzamas* lähettää suoria lähetyksiä, joihin osallistuu kaupungin pormestari, jolle lähetyksen aikana tilaajat voivat välittää kysymyksiään.³ Digitalisoitumisesta sekä paikallisviranomaisten ja budjettilaitosten verkkosivustoista huolimatta ihmisten väliselle kommunikoinnille on kysyntää, jopa epäsuoran sosiaalisen median muodossa, koska ”ihmiset haluavat puhua ihmisten kanssa”:

Kun ihmiset esimerkiksi etsivät lääkärint vastaanoton aukioloaika, heille ei palkahda pään, että he voivat tarkistaa aukioloajan sairaalan verkkosivustolta, vaan he kirjoittavat: ”Milloin neurologi on tavattavissa?” Ja me vastaamme, minä henkilökohtaisesti vastaan. (VKontakte, avoimen keskusteluryhmän edustaja, pieni kaupunki.)

Kaupunkihallinnot luovat usein omia virallisia ryhmiä tai pormestareiden virallisia sivuja sosiaaliseen mediaan, mutta näissä ryhmissä ei käytännössä ole kommentteja tai keskusteluja ja hiljentämispolitiikka (ryhmästä poistaminen) on kovaa. Tästä syystä pääasiallisesti keskustelua käydään kaupunkikohtaisissa riippumattomissa medioissa. Avointen keskusteluryhmien perustajat korostivat, että heidän projektinsa tavoitteisiin kuuluu mahdollisuus vapaaseen keskusteluun:

Joissain ryhmissä ei pidetä kritiikistä, joten lievän mielipahan ilmaiseminen johtaa välittömästi ryhmästä poistamiseen. Ylläpito poisti kommenttini siksi, että puhuin asian vierestä. Aiheena oli tie, mutta minä sanoin jotain viemärijärjestelmästä. Ryhmässä ei saa esittää voimakasta kritiikkiä. Me sanomme, että meidän ryhmässämme kaikki on sallittua, kunhan ei mennä henkilökohtaisuuksiin. (VKontakte, avoimen keskusteluryhmän perustaja ja moderaattori, pieni kaupunki.)

Keskustelun vapauden aste vaihtelee ja riippuu ensisijaisesti ylläpitäjistä tai moderaattorista, joka voi yksipuolisesti blokata osallistujia tai poistaa kommentteja. Useimmiten tällöin taustalla ovat joko kiroilu ja solvaus, julkaisuissa esiintyneiden henkilöiden pyynnöt materiaalin poistamiseksi tai poliittiset aiheet. Tällä viitataan joskus pyrkimykseen ”välttää negatiivisuutta / negatiivisia tietoja”:

Meidän tehtävämme ei ole ärsyttää hallintoa. Puhumme joistakin ikävistä asioista, mutta emme erityisesti osoita sormella. Se ei ole tehtävämme. On politisoituneita ryhmiä. Sillä kun on meneillään jotain... Sormella osoittaminen on selvästi hyödyllistä jollekin. Meillä ei ole tällaista tehtävää, koska se ei ole tarpeen. Meillä ei ole poliittisia intressejä emmekä kuulu kenellekään. [...] Tai joitain henkilökohtaisia asioita, jotka koskevat ihmisiä. Jos joku pyytää poistamista, me poistamme. Jotain on tapahtunut, ja henkilö kirjoittaa: ”En halua, että asiasta puhutaan, poistakaa postaus, olkaa hyvä.” Me poistamme. [...] Poliittikan me poistamme. (VKontakte, avoimen keskusteluryhmän ylläpitäjä, pieni kaupunki.)

Kolmannessa viestintäkäytännössä paikalliset viranomaiset selaavat itsenäisesti sivuja. Tällaisen seurannan avulla he voivat tunnistaa kaupungin ongelmakohdat ja reagoida niihin nopeasti. Esimerkiksi yksi vastaajista, kaupunginhallinnon työntekijä, selailee päivittäin merkittävimpien avointen keskusteluryhmien syötteitä. Jos hän havaitsee viestejä ongelmista, hän lähettää ne edelleen kollegoilleen sopiville osastoille. Samalla julkisten keskusteluryhmien sisällön seuraaminen antaa mahdollisuuden seurata asukkaiden mielialaa ja keskeistä kritiik-

kiä poliitikkoja kohtaan, erityisesti vaalien alla. On vakiintunut käytäntö, että virkamiehet seuraavat paikkakuntakohtaisten avoimien keskusteluryhmien sisältöä sekä paikallisesti että alueellisesti. Myös tiedotusvälineiden edustajat ovat tietoisia tästä:

[...] Ei ole salaisuus, että aluetasolla kaikkea valvotaan. Nähtävästi alueella tapahtuu asioiden delegointia ja sitten joku saa selkäänsä. Ehkä se joku on juuri se henkilö, joka tekee töitä alueelle tai seudulle (VKontakte, avoimen keskusteluryhmän edustaja, pieni kaupunki).

Sen lisäksi, että julkisten keskusteluryhmien moderaattorit ja ylläpitäjät voivat tarjota kanavan ja alustan keskustelulle, he voivat olla aktiivisempia ja käyttää mediaan liittyviä resurssejaan vahvistaakseen ja aktivoidakseen keskustelua yhteisöissä. Aktiivisuus riippuu suoraan moderaattorien ja ylläpitäjien intresseistä, motivaatiosta ja heidän resursseistaan (aika, raha). Tyypillisin tällaisen osallistumisen tapaus on, kun keskusteluryhmä itse (tämän ylläpitäjä ja/tai moderaattorit) tekee aloitteita tai ottaa osaa julkisiin aloitteisiin. Usein nämä liittyvät ympäristöprojekteihin ja -protesteihin. Esimerkiksi yksi Pereslavl-Zalesskin keskusteluryhmistä oli aktiivisesti vastustamassa Pleštševo-järven viereisen alueen täyteen rakentamista. Täten se ei toiminut pelkästään tiedon levittämisen kanavana, vaan myös keräsi ihmisiä julkisiin kuulemiseen sekä laati asiakirjoja ja kyselyitä.

Koska julkiset keskusteluryhmät tekevät ruohonjuuritason aloitteita ilman, että ne ovat rekisteröityneet yleishyödylliseksi yhteisöksi tai joukkotiedotusvälineeksi, niiden paikallinen valta perustuu ennemminkin olemassa oleviin mediaresursseihin (yleisö, mahdollisuus julkisuuteen) kuin legitiimiin oikeuteen harjoittaa senkaltaista toimintaa. Yhdessä tutkimukseni pienistä kaupungeista paikallishallinto ja paikallinen keskusteluryhmä sopivatkin seuraavanlaisesta yhteistyöstä: jos kaupungin asukkaat kertovat keskusteluryhmässä jostakin ongelmasta, tieto välitetään paikallishallinnolle ennen, kuin se julkaistaan. Paikallishallinnolla on vuorokausi aikaa reagoida asiaan, ja sen jälkeen keskusteluryhmään ilmestyy tieto ongelmasta sekä paikallishallinnon vastaus siihen. Muussa tapauksessa tieto julkaistaan alkuperäisessä muodossaan:

Jos tulee negatiivista palautetta, me teemme yhteistyötä heidän kanssaan. Paikallishallinnon on vastattava siihen työolosuhteidensa puitteissa 24 tunnin sisällä. Jos he eivät siinä ajassa ole vastanneet, kritiikki julkaistaan muokkaamattomana, ja siitä vasta syntyykin paskamyrsky. (VKontakte, keskusteluryhmän moderaattori, mies, pieni kaupunki.)

Toinen esimerkki koskee sitä, miten asukkaiden intressejä edustetaan. Zelenogradin kaupungin nettisivujen Zelenograd.ru takana ollut tiimi perusti samaa nimeä kantavan julkisen yhteisön. Kaupungin nettisivut ovat rekisteröityneet sähköiseksi joukkotiedotusvälineeksi. Toisin kuin yksityisenä henkilönä, joukkotiedotusvälineen status oikeuttaa lähettämään tiedusteluita kaupunginhallitukselle ja muille virastoille sekä siihen, että heidän kysymyksiinsä vastataan kokonaisuudessaan ja nopeasti. Näin sivusto tarjoutuu ajamaan asukkaiden asioita yhteistyössä erilaisten instanssien kanssa sekä tarjoaa mediatukea, kylläkin veloittaen tästä palvelusta. Projektin haltija vakuuttaa, että jopa ilman rekisteröitymistä sähköiseksi joukkotiedotusvälineeksi heillä olisi mahdollisuus tällaiseen toimintaan:

Kun on muutaman tuhannen oikean ihmisen allekirjoitukset tukenasi, tiedusteluusi vastataan nopeasti, vaikka se olisikin yksityishenkilöltä. Toisaalta taas pelkästään joukkotiedotusvälinen tiedustelu ei itsessään toimi, jos virasto ei pidä sen huomiotta jättämistä uhkana itselleen (VKontakte, avoimen keskusteluryhmän ylläpitäjä ja Zelenograd.ru-sivuston ylläpitäjä, pieni kaupunki).

Viranomaisten mukautuminen ja hyperlokaalin median pitkäaikainen pysyvyys

Huolimatta siitä, että hyperlokaalilla medialla on potentiaalia toimia kansalaisten ja viranomaisten välisen alueellisen kommunikaation kanavana, on syytä tuoda esiin myös muutamia rajoittavia tekijöitä. Näistä ensimmäinen liittyy sosiaalisten medioiden toimien kriittiseen arviointiin niin epädemokraattisissa kuin hybrideissä hallintojärjestelmissä. Kyse on aktiivisesta ja aloitteellisesta mukautumisesta, jossa sosiaaliset mediat itse asiassa toiminnallaan tukevat hallintoa (Gunitsky 2015). Käyttäjätilin estämisen, sensuurin ja painostuksen kautta tapahtuvan ”negatiivisen kontrollin” sijasta mukautumisstrategioissa suuntaudutaan siihen, että viranomaiset käyttävät sosiaalista mediaa helposti saavutettavissa olevana ja verrattain halpana keinona saada tietoa yhteiskunnallisesta mielialasta, ongelmista ja valituksista. Asukkaita ei tarvitse vetää mukaan aktiivisempiin protesteihin, kun heidät houkuttelevat keskustelemaan ongelmista sosiaalisessa mediassa.

Mukautumisesta tai sen käyttämisen yrityksistä löytyy todisteita, esimerkiksi se, että viranomaiset hyväksyvät tai estävät keskustelun tietyistä aiheista. Hyväksytyt keskustelunaiheet ovat kunnallistekniikka, kaupungin asumis- ja palvelutason kohottaminen ja koulutukseen liittyvät ongelmat. Jollei kyse taas ole tuen ilmaisusta pääehdokkaalle, ei-toivottuihin teemoihin kuuluu kaikki vaaleja koskeva: oppositiopoliitikot, virkamiesten suora kritisointi, korruptio. Samanaikaisesti kaupunginhallinnot pyrkivät ”toimiviin” ja ”ystävällisiin” suhteisiin julkisten sivustojen kanssa.⁴ Moderaattorien ja ylläpitäjien kanssa esimerkiksi pidetään työkokouksia ja mennään neuvottelupöytään, jolloin saadaan usein ainutlaatuista tietoa. Tämän seurauksena julkisista keskusteluryhmistä tulee yhä tarkempia siinä, mitä teemoja ne valitsevat ja mihin sävyyn ne niistä kertovat. Niistä tulee neutraalimpia ja ne ”poistuvat politiikasta”. Tämä itse asiassa johtaa tai voi johtaa siihen, että julkisen sivuston funktio muuttuu kansalaisten edustamisesta valtarakenteiden edustamiseksi.

Toinen julkista viestintää rajoittava tekijä piilee sivustojen epäammattimaisessa ja ruohonjuuritasoisessa toiminnassa sekä siinä, onko hyperlokaali media pitkällä aikavälillä vakaa (Tenor 2018). Haastatellut mainitsevat, että he loivat ja kehittivät projektejaan harrastuksestaan odottamatta kansansuosioita ja suuria määriä tilaajia. Tämän vuoksi näiden aloitteiden tulevaan kehityksen liittyy merkittäviä riskejä. Omistaja voi antaa tai myydä julkisen sivuston tai keskusteluryhmän toiselle henkilölle, jolla on muita tavoitteita tai joka luopuu projektista kokonaan. Tyypillisin tilanne on se, kun omistaja alkaa kaupallistaa projektia. Tämä vaikuttaa julkisen sivuston sisältöön, jolloin sivusto alkaa keskittyä ennemminkin katselukertoihin ja tykkäyksiin kuin paikallisyhteisön asioihin.

Vielä yksi rajoittava tekijä liittyy siihen, miten asukkaat saadaan paikallishallinnossa asteittain informaatio-osallistumisen pariin ja siihen, miten he voisivat ilmaista mielipiteitään asioista. Julkiset kuulemiset ja tapaamiset viranomaisten kanssa, virallisten kyselyjen valmistelu ja toteuttaminen sekä muut aktiviteetit houkuttelevat paljon vähemmän osallistujia verrattuna keskusteluryhmissä käytäviin keskusteluihin:

Kaikki siitä puhuivat, mutta kaiken kaikkiaan kovinkaan moni ihminen ei tullut keskusteluun. Keskustelua oli kolmen päivän ajan. 150 ihmisen kirjoitettiin tulevan paikan päälle. Heistä noin 20 saapui – oikeassa maailmassa jokainen heistä menee äänestämään, jotta he voisivat ilmaista konkreettisen mielipiteensä jostakin. Loput - sohvien sotajoukkoja (VKontakte, avoimen keskusteluryhmän moderaattori, pieni kaupunki).

Huolimatta siitä, että digitaalisten medioiden merkitys kansalaisten osallisuudessa paikallishallintoon kasvaa, perinteiset ”offline”-osallistumismuodot säilyttävät silti keskeisen asemansa (Firmstone & Coleman 2015; Bartoletti & Faccioli 2016). Vaikka asioista on mahdollista keskustella internetissä, on sillä, että osallistuu kasvokkain tapaamiseen tai virallisen tiedustelun kirjoittamiseen ratkaiseva merkitys.

Näiden edellä mainittujen seikkojen muodostamaan kokonaisuuteen liittyy näennäisen osallistumisen riski. Ne ovat tilanteita, joissa kaupunkikohtaiset avoimet keskusteluryhmät toisaalta todella luovat alustan kansalaisten ja viranomaisten väliselle viestinnälle, motivoivat asukkaita ja saavat heidät osallistumaan keskusteluun ja paikallisten ongelmien ratkaisemiseen sekä antavat äänen erilaisille paikallisryhmille ja -yhteisöille. Toisaalta sosiaalista mediaa voi kuitenkin tarkastella pelkästään *an sich*, omana itsenään. Tämä mahdollistaa sen, että muutoksiin voi vaikuttaa vain niillä alueilla, jotka viranomaiset hyväksyvät ja joita he tukevat. Samanaikaisesti illuusio osallistumisesta yhteiskunnalliseen keskusteluun ja mahdollisuudesta vaikuttaa paikallisiin päätöksiin vähentää suoran protestin syntyä ja tukee paikallisen vallan vakautta ja status quota.

Sosiaalisen median mahdollisuudet ja riskit paikallisessa osallistumisessa

Digitaaliset teknologiat, etenkin sosiaalisen median alustat, luovat uusia mahdollisuuksia sille, miten yhteisön sisällä ja viranomaisten kanssa viestitään. Ne myös auttavat vahvistamaan kansalaisten roolia paikallishallinnossa (Chadwick 2008). Ruohonjuuritasolla toimivasta voittoa tavoittelemattomasta ja usein amatööriäisestä hyperlokaalista mediasta ja paikallisten asukkaiden aloitteista tulee kanava ja alusta ”tiedotustoimintaan” osallistumiselle. Valtion luomien kansalaisosallistumisen muotojen ja alustojen lisäksi ruohonjuuritason aloitteilla on suuri rooli, sillä ne eivät ainoastaan tarjoa asukkaille mahdollisuutta saada tietoa ”ylhäältä”, vaan samalla he saavat osallistua agendan muodostamiseen.

Esimerkit sosiaalisen median avoimista keskusteluryhmistä havainnollistavat, miten ruohonjuuritason aloitteista voi tulla viranomaisten ja yhteiskunnan välinen kommunikaation kanava autoritaarisissa valtioissa. Keskusteluryhmät houkuttelevat asukasläheisyytensä ja helppopääsyisyytensä vuoksi monia asukkaita erilaisista sosiaalisista ryhmistä keskustelemaan paikallishallinnon kysymyksistä sekä saavat huomion kiinnittymään vähemmän näkyviin ongelmiin. Riippumattomien ammattimaisten joukkotiedotusvälineiden puuttuessa keskusteluryhmillä on symbolista valtaa: niillä on mahdollisuus levittää epätoivottua tietoa paikallisviranomaisista ja pakottaa nämä reagoimaan kyseisiin media-aloitteisiin ja olemaan vuorovaikutuksessa ryhmien kanssa. Toisaalta vallanpitäjien mukautumisstrategiat ja heidän toiveensa vetää keskusteluryhmät omalle puolelleen luovat riskejä näennäisosallistumisen syntymiselle sekä siihen, että keskusteluryhmien painopiste siirtyy paikallisyhteisöjen tukemisesta paikallisviranomaisten tukemiseen.

Artikkelin ovat kääntäneet venäjistä suomeen Helsingin yliopiston Kääntämisen ja tulkkaus-

Vitteet

- 1 Tämä artikkeli on osa tutkimusta Istorija razvitija interneta v rossijskih regionah (suom. Internetin kehityksen historia Venäjän alueilla), joka on toteutettu Moskovan talouskorkeakoulun koulutussinovaatiosäätiön rahoituksella yhteistyössä Moskovan talouskorkeakoulun opettajista ja oppilaista kootun ryhmän sekä Internetin ja yhteiskunnallisten asioiden faniklubin kanssa. Kiitän Alla Bolotovaa Kouteron kaupungin julkisen sivuston ylläpitäjän haastattelusta sekä Internetin ja yhteiskunnallisten asioiden faniklubia haastattelusta Lobnjan kaupungin julkisen sivuston edustajien kanssa. Artikkelin alkuperäinen versio on julkaistu venäjäksi Dovbysh, O. (2020), Rol giperlokalnyh media v kommunikatsii meždu vlastju i obštšestvom v rossijskih regionah – *Žurnal issledovanii sotsialnoi politiki = The Journal of Social Policy Studies*, 18(3), 475-490. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/hyperlocal-media-as-communication-channel-between/docview/2453791108/se-2?accountid=11365>. Artikkelin sai Moskovan talouskorkeakoulun myöntämän palkinnon vuoden 2021 parhaasta venäjänkielisestä mediatutkimuksen alaan kuuluvasta tieteellisestä työstä yhteiskuntatieteiden sarjassa.
- 2 Vaihtoehtoisella tarkoitoin ammattimaisen joukkoviestinnän vastakohtaa, niin toiminnan järjestämisessä kuin aiheiden kattavassa valinnassa.
- 3 Kyseisten julkisten sivustojen lähdetiedot ovat kirjoittajalla.
- 4 Muut selkeämmät hallintatavat esimerkiksi rahoituksen tai omistusoikeuden kautta eivät ole niin pitkälle levinneitä, mutta niitäkin esiintyy.

Lähteet

- Barnett S., Townend J. (2015), Plurality, Policy and the Local. – *Journalism Practice*, 9 (3): 332–349.
- Bartoletti R., Faccioli F. (2016), Public Engagement, Local Policies, and Citizens' Participation: An Italian case study of civic collaboration. – *Social Media + Society*, 2 (3): 1–11.
- Braun V., Clarke V., Weate P. (2016), Using Thematic Analysis in Sport and Exercise Research. – *Routledge Handbook of Qualitative Research in Sport and Exercise*. Eds: B. Smith, A. C. Sparkes. London: Routledge: 213–227.
- Chadwick A. (2008), Web 2.0: New Challenges for the Study of E-democracy in an Era of Informational Exuberance. – *I/S: A Journal of Law and Policy for the Information Society*, (5): 9–42.
- Davydov S. G., Logunova O. S. (2018), Soobštšestva moskovskih raionov v sotsialnyh media: kontent i jevo moderatsija. – *Monitoring obštšestvennogo mnenija: ekonomičeskije i sotsialnyje peremeny*, (1): 204–221.
- De Cindio F., Peraboni C. (2011), Building Digital Participation Hives: Toward a Local Public Sphere. – *From Social Butterfly to Engaged Citizen*. Eds: M. Foth, L. Forlano, C. Satchell, M. Gibbs. Cambridge MA: MIT Press, 93–113.

- Dergatšev V. (2019), Každyi pjatyi rossijanin poveril v svoje vlijanije na rešenija vlastei. *RBK*, <https://clck.ru/PkpdQ> (Tarkistettu 5.7.2020).
- Dergatšev V., Kuznetsova E., Istomina M. (2019), Tšetvert rossijan poterjali doverije k televideniju za desjat let. *RBK*, <https://clck.ru/PkpeZ> (Tarkistettu 5.7.2020).
- Dovbysh O. (2020), Do Digital Technologies Matter? How Hyperlocal Media is Re-Configuring the Media Landscape of a Russian Province. – *Journalism*, <https://doi.org/10.1177/1464884920941966>.
- Erzikova E., Lowrey W. (2017), Russian Regional Media: Fragmented Community, Fragmented Online Practices. – *Digital Journalism*, 5 (7): 919–937.
- Falkheimer J., Jansson A. (2006), *Geographies of Communication: The Spatial Turn in Media Studies*. Göteborg: Nordicom.
- Firmstone J., Coleman S. (2015), Public Engagement in Local Government: The Voice and Influence of Citizens in Online Communicative Spaces. – *Information, Communication & Society*, 18 (6): 680–695.
- Gunitsky S. (2015), Corrupting the Cybercommons: Social Media as a Tool of Autocratic Stability. – *Perspectives on Politics*, 13 (1): 42–54.
- Harte D., Howells R., Williams A. (2018), *Hyperlocal Journalism: The decline of local newspapers and the rise of online community news*. London: Routledge.
- Hess K., Waller L. (2016), *Local Journalism in a Digital World*. London: Palgrave MacMillan.
- Jangdal L. (2019), Local Democracy and the Media. – *Nordicom Review*, 40 (s2): 69–83.
- Lindén C. G., Hujanen J., Lehtisaari K. (2019), Hyperlocal Media in the Nordic Region. – *Nordicom Review*, 40 (s2): 3–13.
- McNair B. (2009), Journalism and Democracy. – *The Handbook of Journalism Studies*. Eds: K. Wahl-Jorgensen & T. Hanitzsch. New York: Routledge, 237–249.
- Moss G., Coleman S. (2014), Deliberative Manoeuvres in the Digital Darkness: EDemocracy Policy in the UK. – *The British Journal of Politics and International Relations*, 16 (3): 410–427.
- Nigmatullina K. R. (2018), Gibridnaja povestka novyh gorodskih media: meždu lokalnym i federalnym (na primere mediaprostranstva Sankt Peterburga). – *Znak: problemnoje pole mediabrazovanija*, 4 (30): 224–235.
- Papacharissi Z. (2010), *A Private Sphere: Democracy in a Digital Age*. Cambridge: Polity.
- Park R. E. (1967), The Natural History of the Newspaper. – *The City*. Eds: R. E. Park, E. W. Burgess & R.D. McKenzie. Chicago: University of Chicago Press, 80–98.
- Petuhov R. V. (2014), Lokalnyje soobščestva i graždanski aktivizm. – *Monitoring obščestvennogo mnenija: ekonomičeskije i sotsialnyje peremeny*, 122 (4): 60–71.
- Radcliffe D. (2015), *Where are we now? UK hyperlocal media and community journalism in 2015*. London: Nesta.
- Ratilainen S. (2018), Digital Media and Cultural Institutions in Russia: Online Magazines as Aggregates of Cultural Services. – *Cultural Studies*, 32 (5): 800–824.
- Rodgers S. (2018), Roots and Fields: Excursions Through Place, Space, and Local in Hyperlocal Media. – *Media, Culture & Society*, 40 (6): 856–874.
- Skokova J. A. (2016), Dinamika razvitija obščestvennogo dviženija nabljudatelei na vyborah: rezultaty issledovanija 2011–2016. – *Žurnal sotsiologii i sotsialnoi antropologii*, 19 (3): 65–79.
- Sokolov A., Golovin Y. (2019), Interaction of Authorities and Citizens: What Opportunities Does the Internet Provide (on the Example of the Yaroslavl Region). In: *International Conference on Digital Transformation and Global Society*. Cham: Springer: 133–151.
- Tenor C. (2018), Hyperlocal News and Media Accountability. – *Digital Journalism*, 6 (8): 1064–1077.
- Tykanova E., Khokhlova A. (2020), Grassroots Urban Protests in St. Petersburg: (Non) Participation in Decision-Making About the Futures of City Territories. – *International Journal of Politics, Culture, and Society*, (33): 181–202.
- Turovets M. (2019), Potšemu u Šiesa polutšaetsja. Kak ustroeny ekologičeskije protesty v Rossii. *Snob*. <https://snob.ru/entry/180991/> (Tarkistettu 5.7.2020).
- Zajakin A., Smagin A. (2018), Prodam svoi golos za sviščot. *Novaja Gazeta*. <https://clck.ru/Pkpc3>. (Tarkistettu 5.7.2020).